

V 9
5082



Qh

I



Q. 210. 23

Vg
5082

IN NOMINE JESU!
SOLEMNITAS JOBELEA
IN HONOREM COELESTIS NUMINIS,
UNICI CHRISTIANÆ CONCORDIÆ AUTORIS,
RELIGIOSISSIMIS AUSPICIIS
SERENISSIMI ATQVE POTENTISSIMI PRINCIPIS
ELECTORIS, AC DOMINI,
DN. JOHANNIS GEORGII SECUNDI,
DUCIS ET ELECTORIS SAXONIÆ &c. &c.
DOMINI ET NUTRITII NOSTRI GRATIOSISSIMI,
CHRISTIANÆ CONCORDIÆ STATORIS
ET CONSERVATORIS MAXIMI,
OB FELICISSIMA FORMULÆ CONCORDIÆ
PRIMORDIA,
SECULARI FESTIVITATE
TORGÆ IN DOMINO CELEBRATA,
QVAM
DISPUTATIONE SOLEMNI,
DE

PRIMA FORMULÆ CONCOR-
DIÆ DELINEATIONE,
IN ACADEMIA WITTEBERGENSI,
PRÆSES

JOHANNES *Deutschmann*/D.

SS. Theol. P. P. & Alumnor. Electoralium Ephorus,
ET RESPONDENS,

M. JOHANNES *Müller*/Haus-Walda Lufatus,

Facult. Philos. Adjunctus, & Alumnus Electoralis,
Publicæ Disquisitionis Actu
submisfa devotione
concelebrabunt,

DIE VII. JUNII, Horis Matutinis.

WITTEBERGÆ, Typis CHRISTIANI SCHRÖDTERI.

//



1782

1782

IN NOMINE JESU
 SOLEMNITAS JOSEPHI
 IN NOMINE COLLETTI
 BUCI CHRISTIANE CONCERNIT
 RELIGIOSISSIMIS ANTIQVITATIBUS
 SEVERISSIMIS ATQVE SOLIDISSIMIS
 PRAECIPUIS
 DR. JOHANNES GOTTFRIDUS SCHINDL
 IUDICIS ET ELECTORIS SAXONIAE
 DOMINUS ET NUTRISSIMUS
 CHRISTIANAE CONCORDIAE
 ET COMMUNITATIS
 OF PUBLICA FORMULA CONCORDIAE
 PRIMORDIA
 SECLARI FESTIVITATE
 TORQUE IN DOMINO CELEBRATA
 QUAM
 DISTRICTISSIMO



JOHANNES GOTTFRIDUS SCHINDL
 SS. Theol. P. R. & Alumnus Electoris Saxoniae
 ET RESPONDENS
 M. JOHANNES SCHINDL, Haus-Walden
 Public. Philol. Adjunctus, & Alumnus Electoris
 Public. Disputationis Assessor
 Librariae Director
 conscripsit
 DIE VII. JUNII, Haer. Martini.
 WITTBERGE, Typis CHRISTIANI SOHRÖDTERI.

11





IN NOMINE JESU!

DISSERTATIO THEOLOGICA
SOLEMNITATIS SECULARIS

DE

PRIMA FORMULÆ CONCORDIÆ
DELINEATIONE.



*Augustum Concordia, cum primis Christiana, Nomen est. Iple Deus Augustissimus Concordia non Autor modo, sed etiam fautor est. Concordiam DEUS in scriptura commendavit, in natura fundavit, & in omni creatura, si-
ve producenda, si-ve conservanda, si-ve gubernanda, sapienter observavit. Quo corporis oculos vertimus, vestigia concordia cernimus: quo mentis vel meditationes, vel contemplationes, dirigimus, concordia vel principia, vel artificia, vel beneficia, non obscure colligimus. Totus mundus pulcherrimum quoddam Concordia Theatrum est. Concordia virent Familia, florent Politia, vigent Ecclesia: sicut in Oeconomicis, & Politicis, Concordia res parvæ crescunt, discordia res magnæ dilabuntur: sic idem de Republica Ecclesiastica dicendum. Ecclesia per Christianam concordiam incipit, quando concordibus animis Doctores & Auditores Conventus sacros instituunt: faciles etiam progressus Ecclesia per Christianam concordiam facit, & incrementa quotidiana sumit: ad æxunv demum felicitatis Spiritualis Ecclesia per Christianam concordiam adscendit, id quod omnium temporum Ecclesie florentis status attestatur. Sola vel Apostolorum Eccle-*

A 2

sia

sa post Christi Salvatoris adscensionem ejus rei luculentissimum testimonium dare poterit *Act. I. II. III. & seqq.* Sed non opus erit vel ex *Sacra*, vel ex *Ecclesiastica Historia* longius exempla producere. Nostra *Lutheranorum Ecclesia* certissimum, ac evidentissimum hujus rei faciet indicium. Superstite *B. Megalandro*, tanquam sincero *Concordia Doctore*, constantissimo *Concordia Conservatore*, devotissimo, pro *concordia* $\kappa\omicron\mu\eta\lambda\iota\omega$ conservando, coram Deo *Intercesfore*, perpetuo *Concordia persvasore*, discordia nec in Ecclesiis $\gamma\upsilon\nu\sigma\iota\omega\varsigma$ Evangelicis locum invenire, nec inter Doctores caput erigere valuit. Sed hoc *Concordia Christiana proxeneta*, & *pareneta*, per beatam analy-
 sin è terris summoto, & ipso *Concordia die* fato tristissimo sublato, periit in *Ecclesiis Concordia*, cæpit inter *Lutheranos* exitialis dominari discordia. O quam triste fatum *Scholas*, *Academias*, & *Ecclesias*, per *Discordiam* premebat! *Concordia* per *XXX. annos* Ministerio *B. Lutheri* sibi sedem ab anno *MDXVI.* certissimam his in terris paraverat, & sub gratiosissimo *Cælestis Numinis* patrocinio fororium *Veritatis & Pacis* contubernium in *Academiis*, & *Ecclesiis* nostris, ad annum usq; *MDXLVI.* vivo *B. Luthero* floruerat. Sed prohi dolor! *alios XXX. annos* ex permissione *DEI*, & seductione *Caedemonis*, omnis inimicitiae *primi satoris Gen. III. 1. seqq.* & pertinacis ejusdem *promotoris*, *Discordia* sibi postulabat, & longe lateque *Lutheranorum Ecclesias*, ab anno *MDXLVI.* ad annum usq; *LXXVI.* variis *doctrinarum disfidis*, & *Doctorum disensionibus*, devastabat. Ex hoc ipso tempore *Deus, Concordia Pater*, afflictam, & contentionibus variis satis vexatam *Lutheranorum Ecclesiam* gratiosè respexit, SERENISSIMORUM ELECTORUM atq; PRINCIPUM, ut & Cordatissimorum *Theologorum* animos ad *Concordia Studium* presius urgendum, direxit, & *Consiliis* atq; *Mediis Concordia* faciliorem atq; feliciorem progressum cælitus concessit, eademq; sua benedictione clementer ad exoptatum eventum deduxit. Inprimis DEUS OPTIMUS MAXIMUS AUGUSTISSIMUM *Concordia* PATRONUM, SERENISSIMUM ATQVE POTENTISSIMUM ELECTOREM AUGU-

GUSTUM, GLORIOSISSIMÆ RECORDATIONIS PRIN-
CIPEM, divinitus excitavit, ut omnibus viis, saluberrimis
consiliis, Illustrissimis studiis, Efficacissimis mediis, indefinen-
tissimis curis, atq; cogitationibus, ad Concordiæ Palladium, Eccle-
siis restituendum contenderet. Non defuerunt equidem in-
numera, quæ Satanas Concordiæ consiliis objiciebat, impedi-
menta, sed constantem Electoris voluntatem à Concordiæ consi-
liis atq; studiis dimoveri non potuerunt: hinc B. D. Jacobus
Andreas Orat. de Concord. negot. (quæ legitur in ejus vita per
Johan. Valentin. Andream, Nepotem edita) p. 210. scribit: Con-
stantem Electoris Voluntatem vere miraculum, nihilq; humanum,
sed divinum opus existimem esse: & p. 214. Ex quibus omnibus con-
stat, non humanis viribus, aut sapientia, sed divina virtute He-
roicum hoc pectus sustentatum fuisse, ut tantos impetus, tantaq;
impedimenta superare potuerit, & hoc pium, utile & perneces-
sarium Concordiæ negotium adoptatum finem perductum sit. Re-
ligiosissimus Elector primum omnibus viribus, modisq; variis
in Scholis, Academiis, & Ecclesiis, suarum Ditionum Concordiam
recuperare, venenumq; Sacramentariorum expurgare, studio-
sius allaboraverat, idq; maximam partem Anno DLXXIV. eje-
ctis multis Crypto-Calvinianis, & apertis Sacramentariis, obtinu-
erat: sed in hoc acquiescere nondum poterat. Aliarum et-
iam Ecclesiarum disfidia, pericula, damna, piissimo corde
volvebat, prudentia religiosa mala suis in terris latentia, suoq;
tempore caput rursus erectura, non negligebat, imò calami-
tosum, & tantum exitiosum totius Ecclesiæ Lutheranae statum
conferebat, suasq; religiosissimas curas ad Medium, & Remediū
aliquod generale dirigebat. Illud assiduis apud Deum precibus
urgebat, perpetuis desideriis intendebat, literis & colloquiis ab
aliis expetebat, curis continuis nocteq; dieq;olvebat, & de-
mum firmo animi proposito non absq; divino instinctu apud se
decernebat, ac insuper, quod animo conceperat, saluberrimū
Concordiæ consilium manibus augustis in charram conjiciebat,
suisq; Consiliariis Intimis ad uberiorē deliberationē aperiebat.
Ex horum Consiliis, prius communicato hoc Concordiæ nego-

tio cum Principibus & Theologis aliis, primū Liechtenberge, men-
se Februario, postea Torgæ, mense junio, conventum agebat, &
in hoc Posteriori Primam Formule Concordiæ Delineationem per
Theologos promovebat. Annus proinde M D LXXV. Illu-
strissimam Formule Concordiæ dedit Preparationem, annus M. D.
LXXVI primam eidem contulit Delineationem. Ingens hoc
DEI beneficium Religiosissimo Zelo D. AUGUSTI, SAXONIÆ
ELECTORIS, langventibus & lugentibus Ecclesiis Lutheranis
concessum, neq; digne commendari, neq; plene prædicari pot-
est. Gloriamur, per DEI Gratiam, in hoc Christianæ Concor-
diæ saluberrimo *Κεμπηλιω* per integram seculum, & exacto se-
culo nobis in Domino gratulamur. Cum igitur ex singulari
DEI Providentiâ Collegium nostrum Theologicum Quatuor Theo-
logiæ Licentiatis, in Ecclesia DEI *γυναιως* Lutherana præclare jam
meritis, Summos Honores Doctorales, DECANO, VENERAN-
DO DN. D. ABRAHAM CALOVIO, multis in Ecclesiam
meritis Illustri, Med³ Brabeuta, Anno superiori Die XX. Aprilis
conferre constituisset, Doctorale Festum in Festum Eucharisti-
cum commutare, & Jubileum Formule Concordiæ solenniter
intimare voluimus. Requiebat hoc Divini Beneficij gravitas,
Augustissimi Consilij, de Formula Concordiæ conscribenda, dex-
teritas, & successus felicitas, debita Theologorum Orthodoxorū pie-
tas. Memoria hujus Augustissimæ Preparationis quoq; sancta fuit
Summis Principibus. REVERENDISSIMUS ET SERENIS-
SIMUS DOMINUS, DN. AUGUSTUS, PRIMAS GER-
MANIÆ, ET ARCHIEPISC. MAGDEB. ADMINISTRA-
TOR &c. &c. omnes Ditionum suarum Episcopos, vel Inspe-
ctores, zelo pietatis accensus convocavit, & per Summe Reve-
rendum atq; Magnificum Virum, DN. D. JOHANNEM O-
LEARIUM, Theologum de Ecclesia Christi meritisimum &c.
Disputationem Solennem, cui Titulus, CONSTANS CON-
CORDIA CONCORS, in Templo Cathedrali, quod Halis est,
cunctis Superintendentibus ad ventilandum publicavit. Ean-
dē anno superiori pietatem imitatus est SERENISSIMUS ET IL-
LUSTRISSIMUS DN. DN. CAROLUS WILHELMUS, PRIN-
CEPS

CEPS SERENISSIMUS &c. &c. qui per Maximè Reveren-
dum & Magnificum Virum, DN. D. JOHANNEM DUR-
RIUM, Concionatorem Aulicum Primarium, Theologum de
Ecclesia Christi præclare meritum, Illustrem Harmoniam Scri-
ptorum Religiosissimi PRINCIPIS, D. GEORGII, ANHAL-
TINI, & Formula Concordie, colligere jussit, quod Egregium &
Ecclesie Dei fructuosissimum Scriptum, ex Gratia peculiari, cum
Facultate nostra communicatum. Sic Principes, per Dei Gra-
tiam, ea, quæ Principibus digna sunt, cogitant, prædicant, & ce-
lebrant Esa. XXXII. 8. Deo sit Laus, Honor & Gloria! Neque
minus hic Annus M. DC. LXXVI. Formula Concordie Secularis,
quoad felicem Consiliorum D. AUGUSTI Gloriosiss. Record. conti-
nuationem, & Primam ipsius Formula Concordie Delineationem,
quæ Torgæ Anno M. D. LXXVI. mense junio fuit adornata, & Re-
ligiosissimo ELECTORI, Die VII. Junij, humiliter & reverenter à
Theologis, ibi congregatis, exhibita. SERENISSIMUS ET
POTENTISSIMUS ELECTOR ET PRINCEPS, DOMI-
NUS, DN. JOHANNES GEORGIUS SECUNDUS &c.
&c. Ecclesiarum & Academiarum Stator Felicissimus, in quo
Pietas AUGUSTI MAGNI reviviscit, Zelus Religionis & Devo-
tionis reflorescit, in Numinis Divini Gloriam, & Summi Concor-
die beneficij Memoriam, hunc DIEM VII. Junij Solemnitate Seculari
consecrare, DEOQUE, Concordie Christianæ Conservatori sum-
mo, pro tam Augusto Ecclesie Deposito, devotissimas gratiarum
laudes dicare constituit. Festus hic Dies SERENISSIMO NO-
STRO MAGISTRATUI, Festus idem Ecclesie, Libro Concordie
addictæ, Festus nobis universis! DEO NOSTRO dicimus ex
intimis gratiarum laudes devotas, quod hætenus DAVIDEM
GERMANIÆ, SALOMONEM SAXONIÆ, AUGUSTUM
ELECTORALIS FAMILIÆ, PATREM PATRIÆ, paterne
conservare, & Festum hoc Novum, ex aliis Festis, Eucharisticis Eidẽ
clemētissimè donare voluit. Domine in Virtute tua letetur PRIN-
CEPS ELECTOR, & super salutare tuum exultet vehementer:
Desiderium cordis Ejus tribuisti ei, & petitionem labiorum Ejus non
denegasti Ipsi, Sela; Quoniam prævenisti Eum in benedictionibus
dul-

dulcedinis, posuisti in capite ejus coronam de preciosissimo auro: Vitam petijt à te, & tribuisti ei longitudinem dierum in seculum, & in seculum seculi. Magna est gloria ejus in salutari tuo: laudem & majestatem impones super eum, quoniam dabis eum benedictionem in seculum seculi: latificabis eum in gaudio cum vultu tuo: Quoniam Rex sperat in Domino, & in misericordia Altissimi non commovebitur. Pfal. XX. i. seqq. Sit Deus pro his omnibus Benedictus in seculorum secula! Hunc diem quem Dominus Cælorum Ecclesie, SERENISSIMUS ELECTOR Aulae suæ, & Torgensi Ecclesie, gloriosum fecit, Nos etiam hic Witteberga in Academia nostra solennem dabimus, & ad Numinis Divini Gloriam, Primæ Delineationis Formulæ Concordiæ Memoriam, manifestandam spiritualem nostræ mentis letitiam, & devotissimam erga Deum, Formulæ Concordiæ Supremum Conservatorem eujus præsentiam, aliquid, ex Accurato Theologorum Congregatorum Responso, De Prima Formulæ Concordiæ Delineatione, per modum Isagoges ad Solidam Declarationem Symbolicam, meditabimur. Spiritus Concordiæ suo Numine gratioso, & lumine copioso, mentes nostras instruat, ut ea, quæ sunt Veritatis, ex sacris literis, & certis Historiarum Ecclesiasticarum monumentis, proferre, ea, quæ sunt Pacis, ad Concordiæ studium conferre, ea, quæ sunt Pietatis & Gratiitudinis, Deo nostro fiducialiter offerre queamus, per & propter Christum Jesum, Pacis & Concordiæ Principem!

THESIS PRIMA

De Synodo Theologorum Torgensi, Anno M. D. LXXVI. Mense junio, felicissimis auspiciis D. AUGUSTI, SAXONIÆ ELECTORIS, gloriosissime recordationis, celebrata, ejusq; primario, tum objecto, tum scopo, videl. Prima Formulæ Concordiæ Delineatione, paucis acturi, præsupponimus (1) Synodicam Electoralem Propositionem, quæ legitur apud B. Hutter. in Conc. Conc. p. 323. (2) Synodicam Theologorum Responsum, quæ reperitur ibidem p. 325. seqq.

2. Hæc enim duo Scripta nostræ Tractationis continent (1) Fundamentum, cum sint publica scripta, autoritate Magistratus publica, de causa Ecclesiæ publicæ, ex publicis Consiliariorum,

quo-

quoad Propositionem Synodicam, & Theologorum, quoad re-
sponſionem Synodicam, ad publicum Concordiæ ſcopum, &
Eccleſiæ ſalutarem uſum, adornata. (2) Totius tractationis Argu-
mentum, quia tota præſens tractatio reſpicit primam Formulæ
Concordiæ Delineationem, ad quam utraq; ſcriptio, tum Propoſi-
tionis Electoralis, tum Reſponſio Synodalis, directæ fuit. (3) Totius
Tractationis objectum, tam Materiale, nim. ipſam Formulam
Concordiæ, quam formale, quatenus ſub prima delineatione,
formaliter eadem conſideratur.

3. Hæc igitur Acta publica, quoad primam Formulæ Con-
cordiæ delineationem, ſi reſpicimus, tria potiffimum nobis expo-
nenda veniunt, (I) Synodi Torgeniſis, circa primam Formulæ Con-
cordiæ Delineationem, $\pi\rho\gamma\gamma\mu\epsilon\nu\alpha$, vel Antecedentia. (II) Synodi
Torgeniſis, circa eandem, $\pi\rho\chi\theta\epsilon\nu\tau\alpha$, vel Acta. (III) Synodi Tor-
geniſis circa eandem $\pi\alpha\rho\epsilon\pi\omicron\mu\epsilon\nu\alpha$, vel conſequentia.

4. Quod attinet Antecedentia, plurima quidem produ-
ci poſſent ex iis, quæ remotiora ſunt Antecedentia, tam nego-
tium Lutherana Reformationis, vivo B. Luthero, quam Philip-
picæ, vel etiam Crypto Calvinianæ deformationis, poſt fata B. Lu-
theri, concernentia: ſed in hunc ampliffimæ tractationis cam-
pum excurrere nolumus, cum illud noſtri non ſit inſtituti.

5. Præterea multa, quæ directe reſpiciunt Concordiæ ne-
gotium hic afferenda forent, ſi prolixam Formulæ Concordiæ
Hiſtoriam conſcribere, vel pleniffimam ejuſ Theoriam inſtituere
vellemus: Sic enim Varii Principum & Statuum Conventus, diſſi-
diis inter Lutheranos Dd. obortis, Concordiæ cauſa celebrati ſunt;
Principes etiam Lutherani modis omnib; Concordiæ negotium
promovere voluerunt, inter quos celebrandi ſunt Principes va-
rii: Chriſtophorus, Dux Wurtembergicus, ad Concordiam direxit o-
mnia ſua conſilia, miſit etiam anno 1569. D. Jacobũ Andrea, tum
in Electoratum noſtrum, tum in Saxoniam Inferiorem, qui con-
cordiæ negotium, articulis quibuſdam conſcriptis, & variis
itineribus ſuſceptis, ut & collationib; cum Theologis Witteber-
genſib; & coram, & per literas, illo tempore, ſed fruſtra, inſtitu-
tis, tentavit. Wilhelmus, Haſſiæ Landgravius, non ſemel ad Electorẽ

B

Augu-

Augustum, & alios Principes, literas Concordiæ promovendæ causa scripsit: Julius, Dux Luneburgensis Anno 70. D. Nicolaum Selneccerum ad Electorem Augustum, & ad Theologos Wittebergenses, concordiæ conciliandæ, & Contentionis omnis sopiendæ, gratia, ablegavit: Varia Colloquia, propter Concordiæ restaurationem, etiam instituta fuerunt. Sed hæc, & alia modo persequi volumus.

6. *Domestica* tantum, & *propiora* saltem, *impræsentiarum* respicere placet, quæ *Gloriosissimo Electori AUGUSTO*, tanquam *Christiana Concordiæ* $\Delta\alpha\delta\acute{\sigma}\chi\omega$, divinitus excitato, propria sunt. Sunt autem hoc respectu alia *Antecedentia* *remotionis*, quæ sunt *Anni præcedentis* nim. MDLXXV. *Religiosissimus* enim *Electo*r perpetuas pro salute Ecclesiæ turbatæ curas gerebat, cum Principibus & Theologis de Concordiæ restitutione conferebat, preces ad Deum, pro disidiis tollendis, & animorum Christiana conciliatione, devotè dirigebat, & continuis meditationibus hanc Concordiæ causâ menteolvebat, ac instinctu Cælestis Numinis tandem in hoc, de *Conscribendo Corpore doctrina generali*, vel adornanda *communi Concordiæ Formula*, consilium descendebat, quod etiam ad pleniores deliberationes suis *Consiliariis intimis* offerebat. Sic enim illis propria manu, quod *Autographon* adhuc hodie in *Archivo Electorali* reperitur, scribebat: Râthe / und liebe Getrewen / was die Uneinigkeit / unter den Theologen / in diesen Landen / und an andern Orten gutes gewircket / gibt leider die Erfahrung: und ob ich wol gehofft / es solte unser Herr GOTT irgendts Mittel geschickt / oder gegeben haben / so hat man doch auf dem Colloquio zu Altenburg wol gesehen / was für eine Einigkeit sich bey ihnen ereignet / und ob wol billich eine jede Obrigkeit schew tragen solte / sich unter die verwirrete Gemüther der Theologen zu mengen / so habe ich doch bey mir die Vorsorge / da von allen Theiln (weil kein Pappst unter uns ist) die Obrigkeit nicht selbst beyzeiten darein greiffet / es würde keine Besserung / sondern mehr Schaden und Nachtheil / so unsere Nachkommen mit Schmerzen erfahren würden / darauß zugewartet sein!

kein/ und ob Ich wol für meine Person den Dingen/
so weit sich mein Verstand erstreckt / hin und wieder nach
gedacht / so hat mir doch kein Mittel besser gefallen wol-
len/ denn wie Ihr hieneben zuempfehlen: und ob wol in meiner
Geschicklichkeit nicht gewesen/ solches anßführlich/ wie sich in sol-
chen hohen Sachen wol gebühret / darzu thun: So hoffe Ich
doch/ man werde durch dis *Memorial*, oder *Discurs*, meine
Bedancken/und Meinung gnugsam verstehen können /
Ich suche hierinnen nichts anders / denn Einigkeit
der Lehre und Theologen/ **GDZ** verleihe darzu
seinen Segen und Gnad/ Amen. Und ist hierauff an
Euch mein gnädiges Begehren/ Ihr wollet mit Ewern Gedan-
cken zu mir springen/ auff Einigkeit der Lehre und Theo-
logen Achtung geben/ und euch das nicht irren lassen/ das Ewern
Præceptor alle Ding nicht vor gut geachtet werden können/ und
derhalben mehr auff Gottes / als auff verstorbene Mens-
schen Ehre sehen/ wie ich denn an Euch nie gezweiffelt / Ihr
ohn meine Erinnerung den Sachen mit fleißigen Nachdencken/
und Rath / wol werdet Recht zu thun wissen/ und mir Ewer Ge-
dancken hierauff trewlich mittheilen / solches bin Ich von Euch
gewertig/ und mit allen Gnaden zugethan. Datum Augustus-
burg den 21. Novemb. Anno 1575.

Augustus Churfürst.

7. Primum hoc *Formule Concordie* præsentis *Consilium*, & *sa-*
tis Augustum ejus initium. *Augustissimus* est *Autor*: *Augustus*
est *Consilij Notarius*, vel *Secretarius*: *Augustus* est *consignationis*
labor, quem, ex *maturis Augusti cordis meditationibus*, *Augustus*
manus suscepit: *Augustus* est *locus*, dum non sine *peculiari DEi*
providentia hæc Augustoburgi fuerunt ab Electore Augusto cogi-
tata, & eodem in loco *consignata*: *Augustum* est *objectum*, nim.
Ecclesie Christiane, & *Theologorum Concordia*: *Augustus* est *scopus*,
quia nihil præter *DEi gloriam* & *Ecclesie salutem*, *Electo-*
ris respexit: *Augustus* fuit *instinctus* & *Afflatus*, quo, *precibus*
piis mediantibus, *Augustissimus Autor excitatus* & *illuminatus*
est,

est, ut eum concordiae restaurandae Processum, non sine divino nutu, difficili quidem primum, sed felici tandem successu, gloriose susciperet. Verissimum etenim est, quod refert B.D. Selneckerus in recitationibus suis p. 40. 41. divino plane Spiritus Sancti afflatu, & non impulsu quorundam hominum, Inclytum Electorem AUGUSTUM de tollendis ac componendis illis dissidijs, quae inter Theologos, Augustanae Confessioni alioquin addictos, de Peccato Originis, de Libero Arbitrio, de Tertio Legis Usu, de Definitione Evangelij, de Justitia Fidei, de Necessitate Bonorum Operum, de recto usu Rerum Adiaphorarum, & alijs, tum gliscebant, & grassabantur, consilia iniisse. Et hac in re Constantini Magni, & Theodosii Imperatoris Exemplum imitatum esse Pissimum Electorem, & non tam humano affectu, quam Spiritus Sancti afflatu, nemine suggerente, nemine Consilium suppeditante, imò nemine fere de tollendis dissidiorum reliquijs cogitante, negotium hoc in Gloriam DEI & Veritatis propagationem, & in Ecclesiarum & Scholarum, in his terris Augustanam Confessionem profitentium, utilitatem, & posteritatis deniq; perpetuum emolumentum, Opus hoc ineunda Concordiae aggredi cepisse. Hoc igitur divinum, & Augustum Formulae Christianae Concordiae consilium! Hoc augustum, vereq; faustum Concordiae conscribendae, per Gloriosissimum Electorem promulgatum, Exordium!

8. Ne verò Consilium ipsum Electoris lateat quenquam, Media quoq; consultationis, ab ipso Religiosissimo Autore proposita, manuq; sua consignata, verbis augustis comprehensa, subjiciemus. Sic enim scribit B. Hutterus in Concord. Cone. p. 272. Media Consultationis, ab ipso Electore proposita, tum haec erant praecipua, ipsius manu consignata: Ob Ich wol auff mancherley Meinung gedacht / so sehen mich doch die Sachen fast schwer / und schier unmöglich an / einige Einigkeit unter uns / die der Augspurgischen Confession sein wollen / anzurichten / und zumachen / in Ansehung / das fast in eines jeden Herren Lande / eine sonderliche gefaste Lehr / die man ein Corpus Doctrinae nennet / gestellet und aufgerichtet / dadurch nicht allein viel Leute irremacht / sondern die Gemüther unter den Theologen gegen einander

ander also verbittert das sie je länger / je weiter von einander kom-
men / und ist sich leider zubefahren / da nicht in Zeiten dawieder
getrachtet / das / durch solche Verbitterung und Verwirrung der
Theologen / Wir und unsere Nachkommen / welches doch GOTT
allergnädigst verhüten wolle / würden in kurzer Zeit ganz und
gar von der reinen Lehr abgeführt / und durch solches Gezänck
dieselbe vertriehen müssen. Solchen nun vorzukommen /
habe ich auff diesen nachfolgenden Weg / doch hiemit
niemals / der es besser versteht / vorgegrieffen / gedacht. Und
dieweil Ich mir keine Hoffnung machen kan / auß vorhergehen-
den Geschichten / und Erfahrungen / das die Theologen (leider
GOTT sey es geklagt) durch einig Colloquium , oder andere
Conventus , sich miteinander zuversöhnen / zuvergleichen / noch
einer den andern rechtschaffen zuhören / möchten zubewegen sein /
viel weniger einiger Einigkeit unter Ihnen selbs zuvermuthen zc.
So habe Ich dahin gedacht / ob es nicht ein Weg
sein wolte / das wir / die sich zur Augspurgischen
Confession bekennen / sich freundlich miteinander
vereinigten / und verglichen / das ein jeder Herr eiz-
liche Friedliebende Theologen / ohngefehr an der
Zahl 3. oder 4. Personen ; desgleichen auch so viel
Politische Rätthe benenneten / und sich die Herren
darauff zusammen betagten / ein jeder Herr sein
Corpus Doctrinae mit sich brächte / und alsdenn al-
len Theologen / und Politischen Rätthen / dergestalt
übergeben / das Sie die Augspurgische Confession
liessen Ihre Richtschnur sein / und sich in den Cor-
pore Doctrinae ansehen / unterredeten und berath-
schlagten / wie durch Gottes Gnade auß allen Ein
Corpus Doctrinae gemacht werden möchte / darzu
wir uns alle bekennen könnten / und dasselbe Buch / o-
der Corpus Doctrinae , auff's neue gedruckt / und in

jedes Herrn Lande seinen Geistlichen / denselbigen ge-
meß sich zuerzeigen / aufgelegt werde &c.

9. Hoc *Formula* cujusdam *Generalis*, hoc ipsius *Formu-
le Concordie* conscribendæ consilium, piis precibus à Deo cæ-
litus impetratum, in *religiosissimo* pectore *Gloriosissimi Electro-
ris* primum natum, mox *literis Electoralibus* consignatum,
Consiliarijs Intimis promulgatum, ab ipsis responso quodam
humillimo comprobatum, ab ipso *Electore* postea cum *Serenis-
simo Electore Brandenburgico*, JOHANNE GEORGIO, *Bea-
tiss. Record. Landgravio Hassie*, WILHELMO, *Marchione
Brandenburgico* GEORGIO FRIDERICO, *Comite Henne-
bergico*, GEORGIO ERNESTO, communicatum, & ad
maturiores deliberationes *Orthodoxorum Theologorum*, D.
Georgij Celestini, M. *Georgii Lysthenii*, D. *Martini Miri*, & a-
liorum, translatum. Suffragiis tum *Illustrissimorum Princi-
pum*, tum *Constantissimorum Theologorum* accedentibus, &
hoc *Consilium Electoris Religiosissimi* comprobantibus, magis
magisque *Heros Inclytus* in hoc *Concordie Libro* conscribendo
confirmatus, ac in Domino confortatus est.

10. Hinc sequuntur *Antecedentia propiora*. Nam *Glo-
riosissimus Elector* anno statim subsequente LXXVI. mense *Fe-
bruario* conventum *Theologorum Liechtenbergæ* coëgit, & cau-
sam hanc arduam, *Dei Gloriam*, *Ecclesie Concordiam* & *salu-
tem*, unice respicientem, *Theologis congregatis* ad deliberan-
dum proposuit, de quibus legi potest *B. Hutter. in Conc. Conc.
p. 273. seqq.* *Theologi*, qui convenerant, sequentes erant, (1)
Henricus Salmuth, *Superintendens Lipsensis* (2) *D. Paulus Crell-
lius*, *Profesor Wittebergensis* (3) *D. Wolfgangus Harderus*, *Pa-
stor Lipsensis*. (4) *D. Maximilianus Morlinus*, *Superintendens Cobur-
gensis*. (5) *D. Nicolaus Selneccerus*. (6) *D. Daniel Greserus*, *Su-
perintendens Dresdensis*. (7) *D. Martinus Mirus*, *Concionator
Aulicus Dresdensis*. (8) *M. Georgius Lysthenius*, *Concionator Au-
licus Dresdensis*. (9) *M. Nicolaus Jagenteufelius*, *Superintendens
Misenensis*. (10) *M. Johannes Cornicalius*, *Superintendens Ecclesie
Haynensis*. (11) *M. Johannes Sagittarius*, *Superintendens Anna-
bergensis*. (12) *M. Petrus Glaserus*, *Ecclesiastes Dresdensis*.

In

In hac Synodo Theologorum, juxta Propositionem Electoralem, apud B. Hutter. d. l. p. 274. seqq. puncta, potissimum ad deliberandum circa Concordia negotium proposita, sequentia fuerunt: (1) was/ und wie viel Theologen/ unter den Ständen der Augspurgischen Confession/ dazu zuziehen/ und zugebrauchen? (2) Ob darin schriftlich/ oder mündlich zu procediren? (3) Ob auch Schrifften zu guter præparatione darin zustellen? (4) Ob auch außerhalb der Theologen andere mehr Personen darzu zuverordnen? (5) Was für Artikel zu tractiren/ und zuvereinigen? De his deliberationum Synodicarum capitibus in timore Domini sententias Theologi contulerunt, & responsum pium atq; religiosum Autori Principali Synodici Conventus dederunt apud Hutter. d. l. p. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. in quo præter alia plurima sequentia notatu dignissima videntur (1) *Electoralis Consilij Synodica comprobatio* p. 280. Wir haben solcher grossen Sachen (de Concordia inter Lutheranas Ecclesias restauranda) Wichtigkeit und Nothwendigkeit mit einander in timore & invocatione Filii DEI, und mit dem Gewissen/das wir für den Richterstuhl unsers Heilandes Jesu Christi mit uns bringen sollen und wollen/ pie & placidissime collatis inter nos sententiis, & votis, betrachtet/ und endlich nach unser Einfalt/ der ohn allen zweiffel der Heilige Geist mit seiner Göttlichen Weisheit und Stärke beygewohnet/ so viel befunden/das wir erstlich für GOTT und aller Welt schuldig sind/ E. Churf. Gnad. mit Rath und That/ hindansetzung aller eigenen affecten/ sie heissen/wie sie wollen/unterthänigst bezupflichten/ und an uns nicht das allergeringste erwinden zulassen. (2) *Injuriarum mutua condonatio*, nim. per *amnestiam*, ne fiat ulla personalium criminacionum & injuriarum recordatio, vel examinatio, vel exaggeratio, vel vindicatio, S. das erste Mittel. (3) *Norma Philippica abrogatio*, ne *Corpus Doctrinae Philippi Melancthonis* in posterum pro *norma doctrinae publicae* venditetur, vel recipiatur, vel urgeatur, cum propter varios errores nec pro *Symbolo*, nec pro *norma doctrinae* possit commendari, vel approbari, vel Doctores, aut auditores ad illud obligari. (4) *Vera Norma doctrinae*
desi.

*definitio, vel constitutio, quam S. de normam; verbis emphaticis exponunt; die Normam doctrinae & Confessionis nostrae setzen/und nennen wir zufoerdest / und ohn alle Bedingung/ die Prophetischen und Apostolischen Schriften/ die drey Oecumenica, und in der ganzen Christenheit bekandte Symbola, Apostolicum, Nicenum, & Athanasianum, und nachmals die Augspurgische/ erste/ ungeenderte Confession / derselben Apologiam, Catechismum Lutheri Minorem, & Majorem, und Articulos Smalcaldicos. So auch jemand von wegen der Lehre/ von der Gerechtfertigung des Menschen für G D Z / wil die herrliche tröstliche explicationem Epistolae Pauli ad Galatas, à D. Luthero, Sanctae memoriae, editam, darzu thun/ sind wir mit denselben ganz und gar gleichstimmig. Denn wir keines wegese gemeinet die proposition von Nothwendigkeit guter Werck zur Seeligkeit zu defendiren. Und versehen uns/ es solte auf diese weise der Mißverstand/ so wegen des Corporis Doctrinae sich erhaben/ weil keines Menschen Gewissen dran gebunden wird / auffgehoben werden/ und sich hinfort alle der Augspurgischen Confession verwandte Stände mit uns zu diesen Corpore Doctrinae bekennen/ wie die Schriften/und Bücher/ jetzt erzehlet werden/ nemlich Prophetica & Apostolica scripta, Tria Symbola, Augustana Confessio, anno XXX. scripta & exhibita, Apologia, duo Catechismi Lutheri, & Smalcaldici articuli, und sich dießfals durchaus mit uns Christlich vergleichen. (5) *Scriptorum publicorum, à CryptoCalvinianis introductorum, plenaria repudiatio* S. Dieweil aber: qualia scripta sunt *Dresdensis Consensus, Catechismus novus Wittebergensis, Stereoma Wittebergense, Exegetis &c.* (6) *Theologorum ynnocens orthodoxorum congregatio* S. Wenn nun: qua ratione Theologos ab Illustrissimo Landgravo Hassiae, WILHELMO, denominatos, Electori deno commendarunt, vid. *D. Chytraeum, D. Chemnitium, D. Jacobum Andreae, D. Marbachium*, tanquam ad *Formulae Concordiae delineationem*, futuros συνεργῆς*

12. Haftenus vidimus *περηγήμενα*, nunc ad ipsa Synodica *περαχθέντα* progredimur, & ex iis nostrae potissimum

num tractationis Objectum persequemur, videl. Primam
Formulæ Concordiæ Delineationem, quæ citra dubium ne-
cessaria fuit (1) *propter Electoris intentionem*, quia prima hac
Formulæ consignatione nullum cuiquam præjudicium affer-
re, sed omnibus liberrimum hac in causa iudicium conce-
dere volebat, sicut diserte in Mediis Consultationis superius
th. 8. testatus est. (2) *propter scripti conditionem*, quia scri-
ptum publicum, & Ecclesiæ toti esse debebat: non igitur ab uno
Principe, vel à paucis Theologis, primo tempore statim omnem
perfecti onem accipere poterat. Vid. *Synod. Resp. S. 4.* (3) *propter*
controversentiū rationē, quia propter varias controversias in fi-
dei dogmatibus, tum in *Adiapharis*, tum in aliis rebus *Qua-*
stionis, animi minus recte dispositi tum temporis e-
rant, adeoq; facilius offendi, quam reconciliari, citius ad
discordiam, quam ad concordiam, moveri poterant, etiam
in minimis circumstantiis: consultius igitur erat, delinea-
tionem aliquam prius adornare, quam scriptum aliquod consum-
matum statim elaborare. (4) *propter Statuum Imperij coordinatio-*
nem, quia sæpius ob *Politicas rationes* in eiusmodi Regnis, u-
bi vel æqualis, vel non subordinata Statuum conditio reper-
tur, optime cogitata sæpius accipiuntur, quam proponuntur,
& optime cogitata sæpius pessime cadunt, optime proposita,
vel disposita, pessimam in partem exponuntur. (5) *propter*
prudentem futurorum prævisionem, quia *Prudentissimus Ele-*
ctor, ejusq; *Consiliarij*, cum *Theologis* congregatis, facile
prævidebant ea, quæ postea secuta sunt, dum ipse compro-
bavit eventus, quod Concordiæ negotium sinisteris interpre-
tationibus, variis contradictionibus, sarcasticis illusionibus, &
aliis iniquioribus affectibus, fuerit obnoxium: hæc mala certe
longe graviora fuissent, si plenius elaboratum, vel consumma-
tum scriptum in hoc Conventu conscribere, & reliquis Ecclesiis
offerre *Theologi* voluissent, sic citra dubium maria Tyria con-
citata fuissent. (6) *propter liberam omnibus concedendam exa-*
minationem: nam, quia *Gloriosissimus Elector* omnibus tum
Principibus & Statibus, tum etiam *Theologis* atq; *Pastoribus*,

C

ipsis

phati-
nostræ
ing/ die
ecume-
, Apo-
e Augß-
ogiam,
rticulos
von der
herrliche
D. Lu-
mit den
eges ge-
berck zur
auf die
rinæ sich
n wird /
rgischen
ore Do-
erzehlet
ria Sym-
bita, A-
culi, und
Scripto-
plenaria
nsis Con-
tebergen-
2 congre-
ustrissimo
tori de-
, D. Ja-
Concordiæ
ad ipsa
e potissi-
mum

ipsis etiam Consiliariis Politicis, liberrimam, juxta scripturam, vel examinandi, vel explicandi, vel censendi, vel mutandi, vel admonendi, vel judicandi, potestatem de hoc scripto permittere volebat, ideo cura prima non nisi primam aliquam delineationem requirebat. (7) *propter futuram symboliceam usurpationem*, quia *Commune Doctrinae Corpus*, vel etiam *Commune Symbolum Ecclesiarum Lutheranarum*, in Imperio Romano, Concordiæ Libere esse debebat, ideo non nisi collatis sententiis, vel auditis omnibus Partibus, vel etiam Ecclesiis particularibus, suam ultimam perfectionem consequi poterat. (8) *propter intentam subscriptionem*, quia tale scriptum adornare Theologi volebant, quod omnium subscriptionibus idoneum esset: jam autem multi post collationem, & ipsam Libri communicationem, difficiles ad subscribendum fuerunt, alii subscriptionibus contradixerunt, eas disvaserunt, apud alios impediverunt, vel aliis modis eidem restiterunt, multo magis certe tales prætextus conquisivissent, si minus in consilium & suffragium adhibiti fuissent.

13. Quod igitur attinet *Primam Formulæ Concordiæ Delineationem*, eam potissimum ex *accurato Theologorum Synodico Responso* considerabimus, & breviter explicabimus (I) *Hujus Delineationis Synodice Causas*. (II) *Ejusdem Symbolice Delineationis Circumstantias*.

14. *Causa Efficiens*, alia *Principalis*, alia *Ministerialis* alia *Instrumentalis*: *ἡ ἀρχαία, ἡ δὲ ἀνομιὰ, ἡ δὲ ὁμοθυμαδὸν*, effectus saluberrimus primæ *Libri Concordiæ Designationis* adscribendus.

15. *Principalis Efficiens* vel est *Prima*, quæ *solus Deus est*, *Deus Pater, Filius, & Spiritus Sanctus*, quod multis documentis, tum ex *Electoralis Propositione*, tum ex *Theologorum communi responsione*, liquet, (1) quia sæpius *Gloriosissimus Elector* testatus est, quod nihil à Deo magis devotissimis suis precibus impetrare contenderit, quam *Christianam Ecclesiarum concordiam*. (2) quia *Propositio Electoris* semper de *Christiana Concordia* loquitur, & hanc unice præten dit & intendit:

dit: hæc autem alium, præter Deum, autorem Principalem
habere nequit. (3) quia Religiosissimus Elector s. finali, to-
rum hoc Concordia negotium ad Deum unice refert his verbis:
An dem allen erzeigen die Herrn Theologen Gott dem Allmächtigen
ein wolgefällig/und angenehmes Werk / zu der Außbrei-
tung seiner Allmacht / Ehren und Seeligmachenden Wortes /
auch zur Christlichen Einigkeit/und Nutz in der Kirchen Gottes
gereichen wird / und S. Churf. Gn. seind es in Gnaden zube-
dancken gnädigst gemeint. (4) quia Theologi s. 1. respons. te-
stantur, se circa hoc Concordia negotium in timore & invo-
catione vera Dei cuncta suscepisse. (5) quia s. 2. devota gra-
tiarum actione hanc omnem expeditionem ad Deum referunt.
(6) quia hoc institutum Electoris Religiosissimi non ad genera-
lem, sed ad peculiarem instinctum Dei referunt: Sonderlich
aber bedancken gegen S. Churf. Gn. wir alle uns unterthä-
nigst / und höchstes Fleisses / das S. Churf. Gn. mit solchen
Christlichen und brennenden Eifer ohne Zweifel auß einem
besondern trieb Gottes des Heiligen Geistes / da zu
Christlicher/und Gott wolgefälliger Einigkeit / wenig Hoff-
nung gewesen / und gar nahe jedermann daran verzagt / in der
Kirchen Augspurgischer Confession, nach so vielfältigen und
langwierigen Spaltungen / wiederumb eine Christliche Verglei-
chung getroffen / und fortgestanzt werden möchte / sich solches
hochnothwendigen und Christlichen Wercks / nach derselben
von Gott hocherleuchten Verstand / unterfangen / und
nicht nachgelassen / bis ein einhellige Erklärung von viel ermel-
ten ärgerlichen Spaltungen / nicht in schlechten / geringen / son-
dern vornehmsten Articeln unsrer Christlichen Religion erfol-
get / welches der Allmächtige Gott S. Churf. Gn. ohn allen
Zweiffel zeitlich / und Ewig nicht unvergolten lassen / sondern
mit seinen milden Seegen und allen Gnaden wiederumb reich-
lich belohnen wird. Confer. s. seqq. ut & ea, quæ superius ib. 7.
ex B. Seluecc. & in prefat. ex B. D. Jac. Andree sunt allegata.
(7) quia peculiarem divina providentia directionem & benedi-

tionem, tum *Gloriosissimus Elector*, tum *D. Jac. Andrea*, tum alii, presenti tempore, non sine gratulatione, & debita gratiarum actione, prædicarunt, cū Anno 1569. & seqq. idem *Religiosissimus Elector* intenderit, & per eundem *D. Jacobum Andrea*, à *Duce Wurtembergico, Christophoro*, ad se missum, negotium hoc promovere voluerit, neq; tamen successum operis exoptatum videre potuerit. Habet enim Deus suas horas, & moras!

16. *Principalis Secunda, Religiosissimus Elector AUGUSTUS* est, nunquam satis laudatus. Hic non uno modo circa præsens negotium considerari posset, impræsentiarum Eum duplici ratione saltem contemplantur (1) *Ratione sui*, quoad illustrissimas, tantoq; Principe dignas virtutes (2) *Ratione varij motivi*, quo motus hancce primam Formulæ Concordiæ Delineationem promovere voluit.

17. *Virtutes admirandas*, quas in *Electore Gloriosissimo* circa præsens negotium contemplantur, nec omnes observare, nec digne satis vel considerare, vel prædicare valeamus. *Miracula D. Jacobus Andrea*, tanquam *αὐτόπτης*, in *Principe Religiosissimo* notavit, & imbecillitatem suam in prædicandis *augustis*, vereq; *divinis* illis *virtutibus*, sæpius manifestavit, quid igitur à nobis expectandum erit? *Paucas* saltem allegabimus, & plenius iudicium *Lectoris Meditationibus* commendabimus.

17. Notamus igitur in *Autore principali*, vereq; *AUGUSTO* (1) *θεοσοφία*, qua ratione non semel *Theologi* congregati tribuunt *Electori religiosissimo* non humanum, sed à *Deo* potius *illuminatum intellectum*: nec enim alienis saltem oculis videbat, nec alienis saltem auribus audiebat, nec alienis curis & *Consiliis* hanc *Ecclesiæ causam* tantum agebat, *Religiosissimus Elector*, sed potius in *θεοσοφία*, & omnis *Concordiæ Christianæ panopliam, Scripturam Sacram*, industria singulari prorsus, studiosiq; inquirebat, & inde *lumen divinæ Veritatis & Christianæ Concordiæ certissimum, evidentissimum, & θεοσοφία plenissimum*, acquirebat: ea de causa *D. Jacobus Andrea*,
Orat.

laud. p. 210. scribit: *Heros Inclytus, animo excelso praeeditus, cujus pectus non humanis consiliis, sed virtute divina, & robore Spiritus Sancti confirmatum erat: ut omnibus Satanae technis minime commovebatur, sic me quoque ad patientiam pie hortabatur, fore inquam, ut aliquando haec meminisse juvaret.*

18. (2) *Ἰσοπέθεσεν*: nam *Religiosissimus Elector* in vero *DEi timore* non tantum omnem *Concordiae* causam suscipiebat, sed etiam eandem *devotissimis precibus* coram Deo semper urgebat. Ex multis documentis hac vice sufficiat unum: cum *Electo Christianissimus* ex literis *D. Jacobi Andreae*, mox sub initium *Torgensis Conventus*, cognovisset, animos omnium *praesentium Theologorum* ad *Concordiam* maxime pronos & proclives esse, imò jam de duobus maxime controversis articulis, nim. *de Peccato Originis, & Libero Arbitrio* prorsus inter ipsos convenisse: maximo gaudio perfusus, & propria manu responsum hoc *D. Jacobo Andreae* scripto misit: *Lieber Herr Doctor / Ich dancke Gott auß treuen Herzen / daß seine Allmacht mein gering Gebet allernädigst erhöret / und Euch in Vergleichung dieser zweyen großen puncten / wie euer Schreiben meldet / mit seinem Heiligen Geist bengetohnet / daß dieselbigen zu einem guten Ende und Vergleichung gebracht / und wil nicht auffhören mit meinen Gebet / so geringe es auch vor den treuen Gott ist / immer weiter anzuhalten / biß das ganze Werck dieser Christlichen Versammlung zu einem gewünschten Ende gebracht werden mag / und darzu helffe die Heilige Dreyfaltigkeit / Amen. Und bitte / Ihr wollet wie Ihr bereit gethan / immer fortfahren / unser treuer Gott wird euch gewißlich beystehen. Subscriptum: Augustus Churfürst. Efficacissimas Electoris Devotissimi preces fuisse, Successus & Eventus ipse comprobavit. Sicigitur Hujus Principis Piissimi suspiriis, & Heroicis Ejus Precibus, multum in Concordiae sancienda ingressu, plus in promovendo progressu, plurimum in exoptato egressu, tribuere debemus.*

19. (3) *Singularem Prudentiã*, quæ plane divina fuit. Nam, quæ prius Deo precibus ardentissimis, & indefinentissimis, DEO commendaverat, & animo diu, maturis deliberationibus, ponderaverat, primum cum Intimis suis Consiliariis, mox cum aliis *Electoibus & Principibus*, *Lutheranam Religionem* profitentibus, & *Christianam Concordiam* anxie desiderantibus, deniq; cum *singulis* primum, iisq; *Celeberrimis*, mox etiam in *Synodum coactis Theologis*, prudenter communicabat, & sic mirum quantum *Concordiæ negotium* promovebat. Innumera *Prudentiæ Heroicæ specimina* notare possemus, si prolixius hanc causam persequi vellemus.

20. (4) *Admirandam, & plus quam Heroicam Constantiam & patientiam*, quam neq; *Politici*, neq; *Theologi*, digne satis in *Augusto Electore*, *Constantissimo Concordiæ Promotore*, vel admirari, vel prædicare potuerunt. Nam *Diabolus* omnia sua *Statagemata* contra *Christianæ Concordiæ Consilium* adhibebat, & adversus *Electoris Constantissimi patientiam* non modo *Spiritus infernales*, sed etiam *Calvinianos, Jesuitas, & alios veritatis Hostes*, ut & *falsos Fratres, Pseudopoliticos, & nescio quos* non ad oppugnandum constantissimum Herois animum in aciem producebat: malumus hoc *D. Jacobi Andreae ex Onit. laudat. p. 201.* quam nostris, verbis explicare: *Quam optarim, scribit Ille, non modo tempus, sed ingenij quoq; vires non deessent, ut de Inclyti Herois, Electoris Augusti, Ducis Saxonie, Virtutibus & laudibus, sicut par erat, & pro dignitate, dicere possem: cujus solitudine pia, & sumtibus maximis; hoc negotium susceptum, & ad optatum finem perductum est. De quo, ut alia quam plurima omittam, quæ merito hic commemoranda essent, C O N - S T A N T I A & P A T I E N T I A in superandis infinitis impedimentis tanta fuit, ut oratione explicare nequeam; Quas virtutes toto hoc quinquennio, quo apud Celsitud. ipsius in negotio Concordiæ conficiendo occupatus fui, perspexi, easq; nunquam satis admirari potui. Cum n. Satan cum suis membris, nihil eorum intentatum reliquisset, quæ ad animum Electoris ab hoc negotio avertendum facere potissent, cor tamen hujus Inclyti Herois constans & in-*
fractum

fractum semper permansit, eoque majore studio & Zelo negotium
prosecutus est, quo magis Satanam sese summis viribus illi oppo-
nere vidit. Quae si singula commemoranda essent, mihi tantum
nota, cum maxima pars mihi ignota permanserit, tempus me
prius, quam oratio deficeret. Etenim non ab infima conditionis
hominibus, sed illustrissimis, summa autoritate Viris, Cor hujus
Principis ex omnibus angulis tentatum & oppugnatum fuit, verum
admiranda & stupenda divina gratia, & potentia, expugnatum non
est. Quin potius in Ipsius persona illud Prophetae adimpletum
manifeste deprehenditur, cui Dominus locutus est: Ego dedi te
hodie in civitatem munitam, & in columnam ferream, & in
murum aeneum super omnem terram, Regibus Juda, Principibus
& Sacerdotibus ejus, & Populo terra. Et ipsi quidem pugna-
bunt contra te, sed non prevalebunt adversus te, **QVIA**
TECUM SUM, dicit Jehova, ut liberem te. Haec
Ille.

21. (5) Divinum, & accuratissimum, ac in Domino confir-
matisimum iudicium: innumera siquidem malevoli contra
Concordiae consilia & Media spargebant, & per inimicos ac a-
micos Electori, Concordiae cupidissimo, semper objiciebant,
ut vel tandem à Concordia Tractatibus desisteret: sed haec omnia
prudenter & accurate dijudicare, tanquam Satanæ fraudes, &
Hostium Concordiae machinationes, observare, & duce Spiri-
tu Sancto studiose declinare, vel etiam in Concordiae promo-
vendae salutarem scopum commutare, vel usurpare noverat.
Nam alii civiles rationes Concordiae Consiliis, ab Electore ten-
tatis, opponebant, & nescio quem Primatum innocentissimo
Electori fallacius imputabant. Alij ipsos Concordiae Tractatus,
& inde novum Interim, novum Cothurnum, novum Samari-
tanismum nasciturum, accusabant. Alij suam falsam doctrinam
defendere, & Concordiae librum potius falsitatis arguere con-
tendebant, sicut praeter Jesuitas, Calvinianos, apertos Concor-
diae hostes, tria genera Doctorum, inter ipsos Augustanae Confes-
sionis Socios, Concordiae contradixerunt, id quod notat D. Ja-
cob Andr. l. d. p. 193. Tria potissimum genera Doctorum reperiuntur,

qui in Ecclesiis, juxta Augustanam Confessionem ab initio constitu-
tis, Libro Concordiæ sese pertinaciter adhuc opponunt. Quidam
enim, dum aperte Sacramentariorum errores approbant, & do-
cent, nihilominus tamen sub nomine Augustanæ Confessionis sese
contra suæ ipsorum conscientia testimonium, propter pacem publi-
cam, quæ huic confessioni, reliquis sectis exclusis, concessa est, im-
prudenter venditare solent. Alii verò absurdissimum & impium
dogma Flacii Illyrici, hominis inquietissimi, de Peccato Originis,
sub ejusdem Augustanæ Confessionis, & Doctrinæ Lutheri, nomine
propagare sunt conati, qui error tam crassus & manifestus est, ut
sua absurditate, nemine etiam contradicente, concidat, quod dis-
crimen inter opus DEi, & Diaboli, in peccatoribus tollat, quæ im-
pietate omnes partes Doctrinæ Christianæ evertuntur. Alij v. re-
liquias Papatus in doctrina de Libero Arbitrio, de Discrimine Le-
gis & Evangelii, & de necessitate Bonorum Operum ad salutem,
retinere student &c. Alij potissimum in D. Jacobum Andrea
tela sua direxerunt, ut eum Electori Augusto exosum redderent,
& hac ratione Principem ad Concordiæ negotium remissio-
rem efficerent, sicut ipse D. Jacobus Andrea l. d. p. 203. testatur: In
me unum præcipue omnia tela directæ, & conjectæ sunt, non
leviora illa & hebetiora, sed quæ adversariis cruenta, &
lethifera visa erant, inter quæ vivere me tanto tem-
pore potuisse, non Epicurei illi, quibus religio lu-
dus est, sed pii & optimi quique vehementer mirati sunt.
Spem enim, ipsorum opinione, minime dubiam fovebant, si
odium mei animo Illustr. Electoris Saxonie inspirassent, (de
quo in media Misnia propemodum toto hoc tempore, quo il-
lis præsentia mea molesta fuit, gloriabantur) siquidem or-
gana se commoda habere existimabant, quibus animus Ele-
ctoris expugnari posset, ipsum quoque de proseguendo Concor-
diæ negotio remissurum esse. Quapropter à primo adven-
tus mei in Saxoniam die, totoque tempore, quo Celsit. ipsius
mea opera utebatur, quæcumque ad me deformandum facere
possent, ad Electorem perferuntur. Et quidem (α) ne mihi tan-
quam peregrino (& opinione vulgi, quam illis ejus provinciæ
Docti

Docti inspirabant, *Svevo profugo*) fideret, ab iis admonitus est graviter, quorum fides Heroico pectore minime suspecta esse debebat; quos hoc quinquennio adversarios semper, amicos nunquam habui. (β) *Alii* Doctrinā, de Majestate Filii hominis, Homini inquam ubiq; presentis, sub nomine à Calvinianis confictæ portentosæ Ubiquitatis, quam extensione ac diffusionem humanæ naturæ, pro ipsorum spirituali & philosophica subtilitate, sed crasso & carnoso cerebro, definiente, exagitantem, Me ejus Patronum, adeoq; novæ, & in Saxonia prius inauditæ, doctrinæ hæreticissimæ Autorem, Electori vel hoc saltem nomine exosum reddere conabantur &c. (γ) *Alii*, me à Romano Pontifice, ad lites inter Calvinianos & Lutheranos fovendos, ne Concordia inter illos sanciat, pecunia corruptum esse, impudenter scripserunt; cum ejus Concordiæ piæ, sanctæq; faciendæ studio, multis annis elaboraverim, ut etiam apud bonos propemodum in suspicionem illius erroris pervenerim. (δ) *Alii* verò mihi omnium errorum, hæresum, & corruptelarum doctrinæ cælestis, patrocinium adscripserunt, quibus consilii & propositi nostri rationes mino notæ fuerunt. (ε) *Alii* verò, me Philippi Melanthonis, de Ecclesia optime meriti, autoritati, sine causa & injuste, detrahere, ut, ejus nominis celebritatis oppressione, Ego indoctus, instar hederæ, assurgerem, & emergerem, cum Doctrinæ Lutheri, ex verbo Dei extractæ, veritatem contra eos defenderem, qui autoritate Philippi gloriabantur. (ζ) *Alii*, me odio Academiarum celeberrimarum, Wittebergensis & Lipsensis, omnia agere calumniabantur, ut Svevorum gloria cresceret. (η) *Alii*, quia superioribus annis à quibusdam adversariis meis (inter quos tamen, & Me, de doctrina dissenso nulla unquam fuit, ipsis v. ratio consilii, & instituentis tractationis, de pia & sancta Concordia, non plene nota erat) sparsa contra me scripta erant contumeliosissima, novo scripto, summe injurioso, cui D. Tilemanni Heshusii nomen Calvinianus quidam, ejus scripti autor, præfixerat, ex Nundinis Lipsensibus per universam Germaniam, & vicina regna,

D

cum

cum summa nominis mei contumelia divulgarent. Reliqua, & his omnibus longe atrociora, silentio prætereo, quæ suo tempore etiam in lucem producentur. (θ) Ac ne quid deesset ad Electoris animum, à negotio ipso, & Me, deterrendum, *Alii* Astrologos quoque, genus hominum, cui D. Augustinus occulta cum Dæmonibus pacta esse dicit, in societatem vocant, qui ad flectendū cor Electoris ex cursu astrorum prædixerunt, institutum negotium non modo non processurum, sed Electorem quoque ipsum in periculum vitæ suæ adductum iri &c. Plura vid. d. l. Ex his omnibus se prudenter extricare, de cunctis quid veri, falsive subsit, judicare, contra criminationes omnes se fortiter armare, institutum Concordiæ negotium constanter continuare, summi certe, & in Domino confirmati fuit iudicii.

22. (6) *Indefessum studium, & labor continuus.* Nam *Electo* *Gloriosissimus*, præter alia gravissima negotia publica, & politica, tum universum Imperium Romanum, tum Ditiones ejus proprias, atque Provincias concernentia, & plurimas alias occupationes, *Ecclesiæ* rationem habere, & per tot annos in *Concordiæ restaurandæ* labore molestissimo, continuum studium, idque maxime tædiosum, & odiosum, adhibere voluit, quod in *Principe* tanto magna certe dignum admiratione!

23. (7) *Liberalitas & Magnificentia.* Maximos enim *Concordiæ* sancientiæ causa sumtus fecit, tot legationibus expediendis, tot Theologis è longe dissitis locis conscribendis, suis sumptibus alendis, scriptis longe lateque, per omnes Lutheranae Religioni addictas provincias, ad censuras transmittendis, & multis aliis modis: neque sine renumerationibus honorificis Theologos dimisit, sicut de seipso D. *Jacobus Andrea* d. l. p. 214. testatur. Sed has, & alias Virtutes hujus Maximi *Concordiæ* Patroni pluribus adducere nolumus.

24. *Moventes, vel Impulsivæ causæ* plurimæ fuerunt, quæ *Gloriosissimum* Electorem ad hoc *Concordiæ* studium accenderunt: nos aliquas saltem hic enumerabimus. (1) Primas ducit ipse *divinus Impulsus*, quem sæpius jam notavimus, & à Theologis

logis *respons. Synodico* §. 2. notatum, supra jam allegavimus.
(2) *Christianus, & ardentissimus*, pro gloria Dei, & veritatis
caelestis custodia, *Zelus*, quem etiam Theologi d. l. *causa mo-*
ventis instar, adducunt. (3) *Principum, & Statuum Protestantium*
ad Concordiam inclinatio, quam *Electoralis Propositio* §. 2. no-
tat. (4) *Theologorum, Liechtenbergæ congregatorum, exhortatio*,
ibid. (5) *Scriptorum duorum ex Inferiori Saxoniam & Superiori*
Germania, huc collimantium, ad Electorum transmissio *ibid.* §. 3.
(5) *Contentionum, & scandalorum multiplicatio*, quam Theologi
causam impulsivam in *Respons. Synodica* §. 2. notarunt. &c.

25. *Causæ Ministeriales Primæ Delineationis* fuerunt Or-
thodoxi Theologi Lutherani, ad Synodum *Torgensem* ab *Augusto*
Electore convocati, qui *respons. Synodico* sua nomina subscri-
pserunt, & *Primam Formulæ Concordiæ delineationem* *Electori*,
juxta *mandatum Propositionis*, obtulerunt. Subscripserunt
autem ordine sequentes (1) *Andreas Musculus D. in Ecclesia &*
Academia Francofurtiana, manu prop. (2) *Christophorus Cor-*
nerus D. Professor Theologiæ in Academia Francofurtiana
subscripsit. (3) *Jacobus Andreae D. Propositus Tubingensis man.*
prop. (4) *David Chytraeus, Professor in Academia Rostodiensi.*
(5) *Martinus Chemnitius D. Superintendens Ecclesiæ Brunsvi-*
centis. (6) *Maximilianus Morlin D. Pastor Coburg.* (7) *Paulus*
Crellius D. (8) *Nicolaus Selneckerus D.* (9) *Wolfgangus Harde-*
rus D. & Pastor Ecclesiæ Lipsensis ad S. Nicolaum m. p. (10)
Martinus Mirus D. (11) *Daniel Greferus. m. p.* (12) *M. Nicolaus*
Jagenteuffel. (13) *M. Georgius Listenius.* (14) *M. Casparus Hen-*
derich Pastor & Superintendens Torgensis. (15) *M. Johannes*
Cornicalius, Pastor & Superintendens Ecclesiæ Hanensis. M. P.
(16) *M. Johannes Schür, Pastor Annemontanus subscripsit.*
(17) *M. Petrus Glaser, Concionator Dresdensis subscripsit.* His
enim *B. Hutterus in Conc. Conc. p. 329.* qui cuncta, quæ custo-
diuntur in *Archivis Electoralibus*, summo studio perlustravit,
& *memoriæ posteritatis commendavit*, testimonium operæ
Ministerialis perhibet scribens: Et sic quidem opera atq; stu-
dio istorum Theologorum, divina cumprimis aspirante aura, &

bonitate, *FORMULÆ CONCORDIÆ LIBER* (vid. quoad primam illam delineationem) *conscriptus, & Electori AUGUSTO oblatuſ, & exhibituſ fuit, eo ſine, ut reliquorum de Eo Electorum, Principum, atq; Ordinum, Confessionem Auguſtanam ſincere amplectentium, iudicia & cenſuras peteret, & ſic communi omnium iſtorum Ordinum approbatione, Liber iſte tandem in publicum prodiret.*

26. *Cauſa iſtrumentaliſ, vel Medium deductioniſ & liquidationiſ doctrinæ* (1) non fuit *Corpuſ Doctrinæ Philippiſum*, quod à *Philippiſtiſ* diviniſ elogiis exornatum, & à multiſ etiam orthodoxiſ, & ſinceris *Theologiſ*, ob inſignem erga *Philippum* amorem, commendatum, & pro *Norma Doctrinæ* multiſ in lociſ, cum primis in *Electoralibuſ* Provinciis, venditatum erat: nam in *Conventu Liechtenbergeniſ*, prout ſuperius monitum, *Theologi Saxoniſ* congregati, jam monuerant, quod *Corpuſ Doctrinæ Philippiſum* neminem obligare, neq; pro *norma doctrinæ fidei, vel Confessionis*, haberi poſſit: (2) neq; *Conſenſuſ Dreſdenſiſ*, vel alia *ſcripta publica Wittebergeniſum*, quæ nimio opere ſemper *Crypto-Calviniani* urgebant, quia Patrocinium ſuorum errorum in iſiſ fundatum eſſe ſciebant: nam hæc ſcripta diſertiſ *Theologi* repudiant §. 6. Was dann die in vordienem Jahr zu Wittenberg außgangene öffentliche Schriſtten/ als nemlich die Grundfeſte/ Diſputationem Grammaticam, Fragſtück/ Newen Catechiſmum, und Acta Synodica, ſonderlich aber den Dreſdiſchen Abſchied/ dadurch viel Leute hinter das Liecht geführt worden/ belangen thut/ wie auch den endlichen Bericht/ und was dergleichen Bücher und Schriſtten mehr/ ſo dieſen unſern Bedencken und Chriſtlichen Vergleichung ungemeh und zuwieder/ denen zum theil daß Liechtenbergiſche Bedencken auch beſondere Meldung und Erinnerung geihan/ das nemlich dieſelbige/ als *Impedimenta der vorhabenden Einigkeit/ abgeſchafft/ und auß dem Wege geräumet werden müſſen/* bleibt es nochmals bey vielgedachten daſelbſt geſtellten Bedencken. (3) Sed potius *norma*

ma doctrina & Confessionis, adeoque principium doctrinalis deductionis & liquidationis, jam etiam Liechtenbergæ denominatum fuit à Theologis ibidem congregatis, nim. (a) Scripta Prophetica & Apostolica. (b) Tria Symbola Oecumenica (c) Augustana Confessio. (d) Apologia. (e) Catechismus Lutheri minor & major. (f) Articuli Smalcaldici (g) Scripta B. Lutheri, sicut verba superius adducta sunt thes. ii.

27. *Causam Materialem* quod attinet, illa vel est circa quam, nim. *Controversia de causis Religionis inter Lutheranos Theologos exorta*, quia juxta § 3. *Synodalis respons.* egerunt von den streigen Artickeln/ juxta §. 2. Von viel ermelten ärgerliche Spaltungen/nicht in schlechten/geringen/sondern Vornembsten Artickeln unsrer Christlichen Religion. Vel est ex qua, quæ dupliciter consideratur, partim ut *materia productionis & deductionis*, unde nim. *Concordiæ Liber*; quoad primam *Delineationem* collectus sit: *Hospinianus* censet ex articulis *Torgæ* anno 1574. ad subscribendum oblatis, *Formulam Concordiæ* collectam fuisse, dum c. 5. scribit: *Ex istis Articulis natum esse Concordiæ Librum*. Sed *B. Hutterus* in *Conc. Concord. c. 5. p. 181.* prolixè de illis *Articulis* differit, & imprimis p. 204. ostendit, quod ex omni parte *Torgenses Articuli*, tum temporis consignati, & ad subscribendum oblatis, *sinceri* non fuerint: sed *materia productionis* potius fuerunt *duo illa scripta*, quæ *Gloriosissimo Electori* fuerunt oblata, quorum alterum *Maulbrunne* fuit consignatum, alterum inter *Wurtembergicas & Brunsvicenses Ecclesias* propter Consensum elaboratum erat: siquidem hæc *duo scripta*, juxta *Propositionem Electoralem §. 3.* Theologis oblata sunt, & juxta *Synodicum Responsum §. 3.* ad elaborationem *Formule Concordiæ* adhibita sunt. *Materia ex qua constitutionis sunt Articuli Christianæ Religionis*, qui adhuc hodie in *Formula Concordiæ* reperiuntur. Vel est *Materia* in qua, nim. ipse *Liber*, qui hoc in conventu consignatus, & à Theologis *Electori* oblatus est, ut nim. aliis *Electoribus, Principibus, & Statibus*, ad liberrimas censuras, transmittetur.

28. *Causa Formalis* consistit in processu, qui Torgae fuit observatus, & in ipso *Delineationis Synodalis actu*. De processu rursus D. Andrea l. d. 174. seqq. audire placet. Optimus princeps Elector Saxoniae, AUGUSTUS, cum quibusdam pijs alijs quoq; Principibus, Confess. Augustanae sincero corde addictis, de pia, sancta, & firma Concordia in Ecclesiis nostris restauranda consultat. Cui duo scripta offeruntur, quibus dijudicatio Controversiarum continebatur, quae superioribus annis Ecclesias perturbassent. Alterum quidem, quod jam pridem à Theologis Germaniae Superioris, & Saxoniae inferioris, omnibus doctrinae capitibus prius diligenter, accuratèq; aliquot annis examinatis, & probe ponderatis, in eum finem conscriptum erat. Alterum vero à trium superioris Germaniae Principum Augustanae Confessionis addictorum, Theologis de ulla heresi minime suspectis, recens compositum erat. Quibus acceptis Elector Saxoniae ex Germania Superiore, & Saxoniae inferiore, Theologos studio pacis & veritatis commendatos, Torgam convenire curat, quibus suos quoq; Theologos adjungit, & ab iis omnibus congregatis controversiarum piam, & verbo Dei consentaneam, dijudicationem postulat. Ne autem forte aliquid in eo humani patiantur, Ipse Elector praesens pro sua pietate, & amore erga veritatem, sinceram & incorruptam, per alterum ex Consiliariis suis, quos secum habebat, omnes Theologos congregatos pie, graviterq; hortatur, ut deliberationem hanc in timore Domini suscipiant, neq; ullius personam summi, aut infimi, cujuscunq; conditionis, vel autoritatis esse possit, vivi, aut mortui respiciant, sed in verbo Domini, & veritate Doctrinae caelestis unice intenti, viam rectam, planam & expeditam, monstrent, quae & dissensiones inter Theologos A. C. (id enim solum tum quarebatur) commode tolli, & pia ac firma pax Academicarum & Ecclesiarum denuo instaurari, & constitui possit. Quod ut praeter expectationem omnium, qui eo tempore & loco convenerant, Theologorum factum erat, ut voluntate & desiderio Sancto Electoris, piorumq; hominum, qui idem multis annis sicientes quarebant, satisficeret. Quae in re facilior labor

labor erat, & magis expeditus, quod superioribus annis Inferioris Saxoniae & superioris Germaniae Theologi, praecunte diligentissima & accuratissima aliquot annorum deliberatione suas cogitationes de singulis controversis Articulis scripto complexi essent. Postquam igitur Concordiae Liber ex supra commemoratis scriptis constatus, Electori Saxoniae oblatus est, à Celsis ipsius sic monentibus, & humiliter rogantibus congregatis Theologis, ad omnes Principes, qui Augustanam Conf. profitentur, & Primarias Ecclesias, transmissus est, ac peticum, ut suis Theologis eundem severiter judicandum proponerent, & iudicium suum ad ipsius Celsitudinem perscriberent. Neq; enim paucos numero Theologos aliis omnibus praescribere, sed viam tantum monstrare voluisse, qua per Gratiam Dei pia Pax & Concordia in Ecclesiis nostris restitui possit.

29. *Causa finalis* alia dicitur (I) respectu ipsius *Formulae*, vel ejus *Delineationis*, nim. ut iudiciis aliorum Statuum & Theologorum subjiceretur, & ad *Librum Concordiae*, tanquam scriptum Ecclesiae Symbolicum, in usum publicum adhiberetur, sicut modo *ib. preced.* notatum. Conf. *Synod. Resp. §. 4.* (2) respectu *Ecclesiae*, Constans omnium Ecclesiarum Lutheranarum Concordia, §. 2. 5. & 9. (3) respectu *Doctrinae*, Verus & purus *Doctrinae Consensus*, §. 2. & 8. (4) respectu *Theologorum*, plena Theologorum controvertentium *conciliatio*, *Propos. Elect. §. 4. Resp. §. 5.* (5) respectu *DEi*, *Gloria DEi §. ult. propos. & penult. respons. Synodalis.*

30. (II) *Circumstantias*, quarum satis multae notari, prolixius etiam explicari possent; hac vice brevitatis ergo saltem aliquas adducimus. (1) *Autoritas*, quae publica fuit, & *Synodica*, quia tum ab *Electore*, *Synodica propositione*, haec *Delineatio* demandata, tum in *Synodo* communibus suffragiis adornata, & approbata, tum *Electori* à *Synodo* oblata, tum *Communicationibus encyclicis* destinata. (2) *Necessitas*, quam tum *Electoralis Propositio*, tum *Synodalis Responsio*, multis iudiciis prodit. (3) *Dexteritas*, quae tum ex consensu cum scriptis *Prophe-*
ticis

ricis & Apostolicis, tum ex harmonia cum libris Symbolicis pate-
tescit. (4) *Utilitas*, quæ maxima fuit, sicut ex utroq; scripto
prolixè demonstrari posset. (5) *Locus*, hac ratione *Torgæ* fuit
consignata, à Theologis examinata, in Synodo approbata, &
per Synodum Electori oblata. (6) *Tempus*, quia *Liber Concordi-
æ*, quoad primam *Delineationem* anno 1676. mense junio con-
signatus, & die VII. mensis illius Electori publice fuit oblatus.

31. Nunc etiam plurima de *Consequentibus*, quoad
varias Censuras, κατηγορίας, ἀπολογίας, *Censurarum in
Canobio Bergensi Collationem*, & *Libri Concordiæ Consumma-
tionem*, *Subscriptionem*, *Publicationem* &c. dicenda forent,
sed hæc impræsentiarum attingere nolumus. In his adductis
acquiescimus, & DEO NOSTRO, *Libri Concordiæ Da-
tori*, *Conservatori*, & *Defensori* summo, devotissimas cor-
de pleno laudes dicimus, quod *Concordiæ Librum* per inte-
grum *Seculum* conservaverit, PATRI PATRIÆ, cum uni-
versa *Ecclesiæ γνησίως* Lutherana *Jobeleum Primæ Delineatio-
nis Modernum* in pace clementissime donaverit, & sanctum ex
eo *Gaudium Spiritus Sancti* gratia multiplicaverit. Sit
Nomen Domini Benedictum in Secula Seculorum

Amen.



MC

...cis pa-
...cripto
...ge fuit
...ata, &
...Concor-
...io con-
...atus.
...quoad
...um in
...umma-
...forent,
...dductis
...die Da-
...as cor.
...er inte-
...m uni-
...ineatio-
...tum ex
...Sit

VC

ULB Halle 3
004 954 475


V077





*sa post Chri-
 mum testin-
 opus erit ve-
 pla produc-
 ac evidenti-
 Megalandro-
 mo Concor-
 dia conserv-
 persvasore, a-
 invenire, n-
 Concordia C-
 fin è terris
 sublato, pe-
 exitialis dor-
 academias, &
 XXX. annos
 certissimam
 Numinis pat-
 Academiis, &
 B. Luthero
 ex permisso
 micitiæ prim-
 motoris, Disc-
 rum Ecclesias
 doctrinarum
 hoc ipso tem-
 onibus vari-
 respexit, SE-
 CIPUM, ut
 cordia Studii
 diis Concordia
 concessit, ead-
 eventum deo
 AUGUSTISS-
 MUM ATQ*

aculentissi-
 7. Sed non
 gius exem-
 rtissimum,
 perstite B.
 onstantissi-
 rdia neque
 Concordia
 icis locum
 Sed hoc
 am analy-
 tristissimo
 Lutheranos
 Scholas, A-
 cordia per
 MDXVI.
 no Celestis
 ernium in
 XVI. vivo
 XX. annos
 mnis ini-
 sdem pro-
 utherano-
 VI. variis
 tabat. Ex
 contenti-
 gratiosè
 q; PRIN-
 s ad Con-
 atq; Me-
 n cælitus
 optatum
 AXIMUS
 ENISSI-
 EM AU-
 GU.



Kodak
 LICENSED PRODUCT

© The Tiffen Company, 2000
KODAK Color Control Patches

